

Lapin maakuntaliitolle

LAPPI-SOPIMUKSEN 2026–2029 LUONNOS JA YMPÄRISTÖSELOSTUS 1.9.2025

Pelkosenniemen kunta kiittää mahdollisuudesta lausua maakuntaohjelmasta ja -suunnitelmasta (Lappi-sopimus) ja lausuu seuraavaa:

Yleisenä huomiona Pelkosenniemen kunta jakaa ohjelmaluonnoksessa esitetyn tulevaisuustarkastelun tilannekuvan Lapin pitkän aikavälin kehittymisen haasteista ja muutostekijöistä; väestön ikääntyminen ja väheneminen; ilmastonmuutos; arktisen alueen geopoliittisen merkityksen kasvu; kilpailu osaavasta työvoimasta ja alueiden eriarvoistuminen. Ohjelmaluonnoksen kirjaukset osoittavat, että maakuntakaavoitus ja maakuntaohjelma ovat linjassa keskenään, mitä tulee Itä-Lapille tärkeän Tunturiradan edistämiseen maakuntakaavan mukaisena linjauksena. Erityistä huolta kunta kantaa valtionrahoituksen riittävydestä riittävien toimintaedellytysten takaamiseksi alueen kunnille.

Visio nostaa keskiöön ja tavoitteeksi lappilaisten oman kokemuksen siitä, mitä on elämä Lapissa. Tämä on perusteltu tulokulma. Ohjelmassa tavoitellaan ympäristön kestävyyttä ja luontoon perustuvia elinkeinoja, ja Lapissa halutaan erottua luonnolla, kuten ohjelman missio-osassa todetaan: *”Luonnolla on lappilaisille erityinen merkitys, sillä se on keskeinen tekijä asukkaiden hyvinvoinnille ja tärkein syy muuttaa Lappiin. Luonnolla on vahva itseisarvo. Luonnon itseisarvon tunnustaminen korostaa vastuuta, joka on huomioitava maankäytön suunnittelussa talouskasvun ja puhtaan siirtymän tavoittelun rinnalla.”* Vaikka ohjelman missio-osan sanoitus näin korostaa luonnon vahvaa roolia ja tunnistaa ilmastonmuutokseen sopeutumistarpeen, ohjelman visio keskittyy vain ihmisen hyvinvoinnin tavoitteluun. Visio ja missio ovat siis jossain määrin ristiriidassa keskenään. Pelkosenniemen kunta kehottaakin tarkastelemaan, onko visiossa syytä pidättäytyä vain ihmisten hyvinvoinnin tavoittelussa. Visiossa todetaan nyt *”--- onnellisuutta voidaan rakentaa: Vain huomioimalla ihmisten hyvinvointi ja tavoittelemalla kasvua kestävästi.”* Visiolla tulisi tavoitella sekä ihmisen että luonnon hyvinvointia.

Pelkosenniemen kunta yhtyy ohjelmaluonnoksen näkökulmaan koko Lapin asuttuna ja elinvoimaisena pitämisestä sekä alueen tasa-arvoisesta kehityksen turvaamisesta. Missio-osassa todettu: *”Käytännössä tämä voi tarkoittaa esimerkiksi kehittämispanostusten kohdentamista Venäjän hyökkäyssodan Itä-Lappiin kohdistuvien negatiivisten vaikutusten kompensointiin tai digitaalisten palvelujen saatavuuden kehittämistä”* on erittäin tarpeellinen näkökulma, kuten ohjelmassa mainittu kestävä paikallistalouskin.

Väestön ikääntyminen on nostettu esiin. Ikääntyminen koskee myös yrittäjiä, ja monien palveluiden jatkuvuus harvaan asutuilla alueilla on uhattuna yrittäjien ikääntyessä. Yrittäjien lopettaessa uhkaavat karata myös asukkaat. Yritystoiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi harvaan asutuilla alueilla tarvitaan nykyistä tehokkaampia ja monipuolisempia toimenpiteitä, investointi- ja yrittäjyysskannustimia sekä aktiivista edunvalvontaa valtion suuntaan.

Pelkosenniemen kunta pitää tärkeänä, että tarpeita vastaavien asuntojen saatavuus erityisesti harvaan asutuilla, mutta myös kasvavilla alueilla on tunnustettu Lapin pitovoiman tärkeäksi osa-alueeksi. Olisi suotavaa, että ohjelmassa esitettäisiin vielä konkreettisempia toimenpiteitä, esimerkiksi Lapin asunto-ohjelman edistämiseksi.

Kunta pitää tarpeellisena kirjausta *"Kuntien, hyvinvointialueen ja työllisyysalueiden yhteistyötä tulee edelleen tiivistää, jotta asukkaiden tarpeita vastaavat palvelut saadaan tehokkaasti järjestettyä."* Tämä tavoite on relevantti, mutta hyvinvointialueen ja kuntien sekä järjestöjen resurssien ollessa ns. kortilla on selkeä uhka, ettei käytännössä yhteistyölle ole aikaa. Juuri yhteistyöllä voitaisiin löytää laadukkaampia ja kustannustehokkaampia tapoja tuottaa palveluita harvaan asutulla alueella. Lisäksi asukkaiden hyvinvointia tukevien palveluiden toteuttamisesta vastaavat paljon kolmannen sektorin toimijat, joiden piirissä ikääntyminen ja sitä kautta vastuiden keskittyminen yhä vähenevälle joukolle on todellinen riski Lapille. Myös tämä näkökulma olisi hyvä tuoda esiin ohjelmassa.

Yhteenvetona Pelkosenniemen kunta toteaa, että Lappi-sopimuksen luonnoksessa on tunnustettu ja nostettu esiin olennaisia tulevaisuuden muutostekijöitä, tavoitteita ja toimenpiteitä. Kuitenkin vision ja mission yhdenmukaistamista tulisi vielä tarkastella ja muutamia kehittämistoimenpiteitä konkretisoida enemmän.